

GENESIS

Capitulo 3:4-19

Kaqaq'is utzam kämik, ajil tz'aqat tatb'anel, ri qatijonik chupam ri Genesis, ri nab'e wuj rech ri ojer k'ulwachinik. Kujriqtaj na chupam ri urox cap. rech we wuj ri'. Aretaq xqak'is ri jun qatijonik kanoq, xqilo chi aretaq ri Eva xukamulij ub'ixik ri Uloq' Pixab' ri Dios chirij ri che' ri rech ri retamaxik ri utzil xuquje' ri etzelal, xubij ri tzij man kichip taj ri man xb'ix tä wa' rumal ri Dios aretaq xuya' uloq ri loq' pixab' chke k'a pa ri utiktajik uloq. Kaqachip k'ut ri qatijonik kämik, kujchoman chirij ri xb'atajik aretaq ri kumatz man xukoj tä ri utzij ri Dios. Chupam ri vers. 4 xuquje' ri 5 rech ri cap. 3 rech ri Gen. kaqasak'ij ampe:

4 Ri kumtz xub'ij che ri ixoq: ;man qastzij taj, man kixkam taj!; 5 Ri Ajawaxel reta'm chi, aretaq kitij wa' ri uwach we che' ri', kajaqataj na ri iwaq'ach' xuquje' kixux na jas ri Are', kiwetamaj na ri utz xuquje' ri etzelal. (Gen. 3:4-5)

Kaqaj kaqaq'ex jub'iq' uwach wa' we tzij ri', kaqaj kaqaq'alajisaj jub'iq' chik. Chuk'ex wach wa' we tzij ri', "man kixkam taj", le are' xub'ij: "Qastzij chi man kixkam taj" ;Wa' we ri' are jun jasech wa' ri kuya' kab'len k'uxaj! Rumal chi tajin kub'an keb' uk'ux chirij ri Uloq' b'al Uk'ux ri Dios xuquje' ri nimalaj rutzil. We tä tzij chi ri Dios utz, ¿Jasche xukoj jun q'atb'al chuch? Je' b'a ri' chi keb'lan kik'ux chirij ri ujikomal ri Ajawaxel xuquje' chirij ri uch'ojch'ajilal aretaq xub'ij chi qastzij man kixkam taj. Xuquje' xuchi'j che ri Eva, chi ri are' xuquje' ri rachajil keyopan na jas ri Dios pa kitukelal.

Qila' k'ampe, xuquje' chi ri ixoq xuya uwi' ri utzij ri Ajawxel. Che taq we q'ij kamik chi e k'o e jujun chi kakesaj jub'iq' che ri Utzij ri Ajawaxel, ri Ajawaxel k'ut e uyojom wa' ri kaka'n taq we k'ax ri'. Xuquje' e k'o ri jujun chik ri man e k'o tä chupam ri qastzij ri kakiya' uwi' ri Utzij ri Dios, ri Ajawaxel e uyojom xuquje' ri kaka'n wa' we jastaq ri'. E k'o jujun kakib'ij chi kariq ri kikolonik rumal ri ley. Jujun chik kakib'ij, we kujkoltaj rumal ri kojonik, te k'u ri' kakiya' jub'iq' jastaq chuxkut je' kakib'ij che: Rumal b'a ri kojonik, xuquje' ri ub'anik jub'iq' chak. Ri Evangelio rech ri Juan, 6:29 Je wa' kub'ij: "Xch'aw k'u ri Jesus xub'ij: Are wa' ri uchak ri Dios, chi kikojo ri utoqom uloq ri Are'". Sib'alaj nim ub'anik wa' ri rilik ri ri', rumal chi ri Satanàs qas ruk' ri itzelalaj uchomanik kuk'ulela'j uwach ri Dios, xuquje' kukoj ri utzij ri Are' chu

uk'exwach ri Utzij ri Ajawaxel. Kanataj ri' che la, ajil tz'aqat tatb'anel, chi chupam ri Romanos, katzijon chirij ri nimanik rumal ri kojoniq. Ri kojoniq kuk'am b'i jun chupam ri nimanik, xuquje' ri man kakojon taj kuk'am b'i chupam ri man kaniman taj. Chujchoman k'ampe chirij ri man kinimanik tä ri achi xuquje' ri ixoq che ri Utzij ri Ajawaxel. Chupam ri Gen. 3:6 y 7, je' wa' kub'ij:

6 Xril k'u ri ixoq chi ri che' utz katijowik, sib'alaj je'l rilik, xuquje' jun che' rib'al uwach rech uriqiq eta'mab'al; xuch'up jun ri uwach, xuquje' xutijo. Xuya re ri rachajil, xuquje' ri are' xutijo. Xjaqätaj k'u ri kiwaq'ach' e keb'ichal, te k'u ri' xkilo chi ech'anch'oj, xa je ri' xkit'is uxaq taq che' rech uch'uqik ri kik'ixb'al. (Gen. 3:6-7)

Ri sik'inik ri xub'an ri Satanàs waral are che ri tiojilal. Xane' man ronojel tä wa'. Utz rech katijowik, xuquje' sib'alaj utz che ri waq'achaj, xuquje' jun che' ri rib'al uwach rech kuriq jun no'jmanik. Sib'alaj nim rilik xuquje' chi are jun sik'inik che ri jun lad re ri uchomanik ri achi, xuquje' jun sik'inik che ri jun lad rech ri upataninik ri achi che ri Ajawaxel. Are jun che' ri rib'al uwach rech kuriq jun ri no'jmanik. We ri lal ajil tz'aqat, kajunumaj la xuquje' kasolij la rij are wa' mism ri taqchib'al mak ri xuk'am uloq ri Satanás che ri Qawal Jesucristo chupam ri chqij uwosaq.

Ri utaqchi'xik che mak ri Cristo, kaqilo, nab'e, ri Satanás xuchip ri tio'jilal aretaq xub'ij che ri Jesús chi kub'an kaxlanwa che ri aje' taq ab'aj ri e k'o apanoq choch. Wa' we ri' are je'l chi katijowik. Te k'u ri' xuchip ri uchomanik aretaq xuchi'j che ri Jesús chi kuya' ronojel ri aje' taq ajawinik ri k'o cho ri uwachulew, Xuk'ut cho ri Jesus ronojel taq ri rajawib'al ri uwachulew rech kutaqchi'j che mak. Te k'u ri', ri taqchixik che mak rech kuk'ulelaj uwach ri urrib'al ri Dios rech xutaq che uk'yaqik b'i rib' pulew k'a puwi' uloq ri rachoch ri Dios. Are' je' wa' ri che' ri rib'al uwach rech kuriq jun no'jmanik.

¿A kach'ob' la ajil tz'aqat, tatb'anel, chi ri Satanás qas are tajin kukoj na kamik jas ri xukoj ojer? Kukoj na wa' rumal chi qas utz kel chuch, sib'alaj tajin utz kel chuch kamik. ¿Jas ta ne' che chi kuk'ex wa', chi we utz tajin kel chuch? Qonojel k'ut ujsub'tajinoq rumal wa' ri uchak upatan ri'. Ri nab'e Juan cap. 2:16, je' wa' kub'ij chqe: Ronojel k'u ri xaq ajawuchulew maruk' tä ri Dios ri qatat käpe wi, xane xaq ajwaral wa'. Ri itzel taq urayinik ri winaq, ri ki rayixik ri k'ya kiwach jastaq ri utz karil jun, xuquje' ri ubanik nimal kuk' ri jastaq ajawuchulew, ronojel wa' xaq ajawuchulew. Man ruk' tä ri Dios käpe wi. Ri urrib'al ri tio'jilal, qab'ij che, ri utz kiltajik chi utz katijowik. Ri urrib'al

ri waq'achaj, qab'ij che, ri je'l rilik. Ri nimalaj nimal chupam ri k'aslemal ri rib'al uwach che uriqik no'jib'al. We jas taq ri' man käpe tä wa' ruk' ri Dios ri Qatat, xane' xa cho ri uwachulew käpe wi. Are jun sik'inik wa' ri kub'an ri Satanás. Ri Jesus xub'ij chi we mak taq ri' kel uloq wa' chupam ri ranima' ri achi, qas chupam ri uk'ux. Rumal chi, chi' wa' jawije' chi' chi ri Satanás kub'an wi ri sik'inik. Aretaq kub'an k'ax che ri achi qas kuchomaj na jawije' chi kub'an wi k'ax che. Je' mism ri uchak upatan ri xukoj ruk' ri Adán xuquje' ri Eva rech kopan chupam ri animayaj te k'u ri' kuk'ex b'i ri ub'e ri achi. Je' wa' xub'ano. Utz k'u xel chuch.

Xub'ij chike chi kaketamaj na ri etzelal xuquje' ri utzil. ¿Jas k'u xk'ulmatajik? Xa k'u ne' ri kiwaq'ach xjaqtajik. Are wa' ri uch'ob'onik ri achi/conciencia. Rumal chi aretaq maja' kaqaj ri achi pa mak man k'o tä uch'ob'onik. Man k'o tä kuch'ob'o/inocente, ri man k'o tä kuch'ob'o kel kub'ij chi man kuch'ob' tä ri etzelal. Kamik k'ut ri jujun chaqe k'o jun ri kub'ij chaqe chi k'o qamak ri kariqtaj pa qak'ux o chqe. Ri achijab' ri käb'ix Sicologos chke kakib'ij chi k'o chqe ri kikojom ub'i' ri e are' "Complejo de culpa". K'o jun achi sicologo ri nim ub'anik kojonel jun q'ij xub'ij: "Ri qana' chi k'o qamak pa k'ya jastaq" are jun ch'aqapil wa' che ri achi, jasta ne' ri uwik'yaq'ab' q'ab'aj: man kuya' taj kesaxik, ri "qana' chi k'o qamak pa k'ya jastaq" man kekowin tä ri sicologos che resaxik, jas ri uq'ab' jun man kuya' taj kesaxik, we ne' kuya' ne' rumal chi xa jun k'ax ri' o ya'b'il ri' k'o che.

Kaqil k'u waral jas ri kub'ij ri paj tzij ri' chqe, chi xkich'ob'o chi ech'anch'oj. Ri aje' taq uxaq ri higuera rix kikoj e are' chikij rech kakich'uqb'ej kib', man qastzij tä k'ut chi xeb'uch'uqu. Man kiq'alajisaj tä ri kimak xuquje' ri rumal kech ri ronojel rix k'ulmatajik, xane' xaq xuwi xkichomaj uch'uqik ri kimak. Qila' k'ampe chik waral, chi ri Ajawaxel katzijon ruk ri achi. ri vers. 8 xuquje' ri 9 rech ri cap. 3 je' wa' kub'ij:

8 Pa xe'qal chik k'ut xkita' ri uch'ab'al ri Ajawaxel ri tajin kawak'tälob' chupam ri tikojinib'al, xkitik k'u anim che kik'uyik kib' cho ri Ajawaxel xo'l taq ri che', rech man ke'ilitaj taj rumal ri Ajawaxel. 9 Are k'u ri Ajawaxel xusik'ij ri achi: ¿Jawije' chi' at k'o wi at? (Gen. 3:8-9)

¿A xil la ajil tz'aqat, tatab'anel, chi ri che' qas kanatax ri ub'i waral jas chi che' chi are ri higuera? Kub'ij chiqe, chi uxaq higuera wa' rix kit'is che ch'uqub'al kib'. ¿A! jun jasech chik xuquje' wachalal chi ri che' rech ri retamaxik ri utz xuquje' ri etzelal man jun masa'n taj, jas ri kakib'ij jujun chike ri winaq. Man qeta'm tä k'ut jas chi che' wachalal. Xaq xuwi ri qeta'm chi ri e are' xkit'is

uxaq higuera che ch'uqb'al kib'. Ri e are' man tä kikowinem apanoq rech kakik'amowaj ri k'axk'ol ri etzaqanoq wi.

Are' k'u je' wa' xuquje' ri ub'antajik ri winaq, che taq we q'ij kämik ri kub'an ruk' ri uq'ilanik che ri Dios. Kub'aj taq jastaq rech tijow chuq'ab xuquje' kub'an taq jastaq amaq'el/rituales, xuquje' kok rachil jun komon tiox, xuquje' qas kok k'u che ub'anik jastaq qab'ij che chi kux religioso. Xa k'u ne' ¿A chomam la rij chi ri Cristo jun q'ij ri' xutzaq itzeltzij puwi' ri higuera? We ri sib'alaj nim ub'anik wa'. ¡A! akanataj che la, chi ri Cristo anaqil xub'ij chi man utz tä wa' ri tajin kkano' chi kkaj chi ruk' ri kichuq'ab' e are' keyopan ruk' ri Dios/religion, aretaq utzaqom chik itzeltzij puwi' ri higuera. Qas ruk' ronojel ri ranima' xub'ij chi man utz wa'.

Xa k'u ne' chupam wa' we taqchinik che ri mak ri', xraj ri Satanás xuya'rib' chikixo'l ri Dios xuquje' ri ranima' ri achi. Pa jun tzij chik, ri are' xraj chi ri achi man kuta tä chik che ri Dios jas ri kub'ano xane' are' are chik kub'ano jas ri karaj. Xraj xuch'ak ri achi che are', xuquje' xraj chi xub'an che ri achi, chi kux jun tiox. Ronojel taq ri taqchinik che mak che ri t'ojilal ri sib'alaj man kuriq tä k'ax che qasik'ixik, man kub'an tä ri' chi ri Adan sib'alaj ke' uwach chirij. Ri are' man xtaqchix tä che mak re elq'anik, re b'anow tzij, re urixik uwach jastaq, xane' rech kub'an keb' uk'ux chirij ri Dios.

Pune' je' ri', aretaq kujoj chi na chupam ri qatijonik, kaqilo chi aretaq käkeb'lan ri qa k'ux chirij ri Dios, are' qas uxe'l ri qak'axk'olil. ¿Jas ne ri k'axk'ol ri uk'amom ri achi ri q'inom aretaq xetzijon ruk' ri Jesus? Man xkojon taj. Chupam ri k'amb'al no'j rech ri achi ri ajtikonel, ri ija' ri man xqaj tä chupam ri utz ulew. Ri itzel q'ayes rixk'iy uloq chupam ri tiko'n ri kanatax chupam jun k'amb'al no'j chik, are' uwach ri kakojon tä jun. Are wa' ri uchak ri Satanás amaq'el kutik keb'lan k'uxaj che jun chirij ri Utzij ri Ajawaxel, qas are tajin kub'an na wa' che taq we q'ij kämik.

¿Jas ne' ucholaj ri jastaq ri kukoj ri Satanás rech utz kel chuch chi ri ujkeb'lan qa k'ux chirij ri Dios? Nab'e ri Adán xuquje' ri Eva xkilo chi ri uwach ri che' utz katijik, tek'uri' utz karil ri kawaq'ach, xuquje' rib'al uwach. Ri uchak ri Satanás xuchip uloq chrij k'a kuk'isa' k'a chpam. Are k'u ri Dios kuchip uloq pri ranima' ri achi. ¿A ilom la wa' we ri' wachalal? Ri uq'ilanik ri achi/religion kuya' kamalmox chirij, are k'u ne' ri Dios man kuchip tä ruk' xaq ri uchomanik ri achi/religion. Rajawaxik k'ut chi kaqilo chi ri keb' ri' man junam taj.

Ri Cristianismo man xaq tä uchomanik achi/religion. ri Cristianismo xane' are ri Cristo. K'ya xaq kichomanik achijab' ri jas ri kopanem ruk' ri Dios/religion, Xa k'u ne' ri Cristo qas xopam pa uk'ux ri k'axk'ol. Xub'ij Are' chi qas rajawaxik chi na kalax jun (Jn. 3:7b) Aretaq xtzijon kuk' ri Fariseos, ri sib'alaj kaka'n che chi kepatanin che ri Dios, xaq chikiwach ri winaq/religiosos, xub'ij chike chi are rajawaxik kakisu' ri upam ri plato. Xub'ij chike chi e je' jas ri pantion, sib'alaj je'lik ri rij rumal ri je'laj ab'aj ri marmol ri kojom che xuquje' ri kotz'ij ri wiqob'em re, xa k'u ne' ri upam nojinoq che kib'aqil taq kaminaqib'. ¡Jun nimalaj k'amb'al no'j wa'!

Kaqil chupam xuquje' ri paj tzij ri kub'ij, chi ri kiwaq'ach xjaqtajik. Are ri kichomanik. Xkich'ob'o chi ech'anch'oj. Qatzij, ajil tz'aqat tatb'anel, ri uxaq taq ri higuera man jun k'ak' tä jasech wa'. Qas are tajin keb'e na ri achijab' chupam taq ri komon tiox, kaka'n tijow chuq'ab' ri pakewi ri e are'/religiosos xuquje' kaka'n utz taq chak. ¿Jas k'ut rixk'ulmatajik? aretaq xkita ri uch'awem ri Dios chupam ri tikojinib'al, xe'almaj cho ri Dios. Ajil tz'aqat, ri xaq utijow chuq'ab' ri achi xa kutas ri' ri winaq chirij ri Dios. Aretaq tzaqnoq ri Adán, Are ri Dios ri tajin katzukunik, man are ri achi ri katzukun ri Dios. Chilampe la man k'o tä jun joq'otaj chi ri achi xub'ij tä ne' chi tzaqinoq pa mak. Chupam ri vers. 10 k'a chupam ri vers. 12, kaqasak'iy wi ri paj tzij ri':

10 Ri are' xutzalij uwach ri utzij: Xinto chi ri lal tajin kawakat la chupam ri tikojinib'al, xa je ri' xinxe'j wib', rumal chi inch'anlik. Rumal k'u ri' xink'u' wib'. 11 Ri Ajawaxel xuk'ot uchi': ¿Jachin xb'in chawe chi at ch'analik? ¿A xa k'u xatij uwach ri che' ri ximb'ij chawe chi man katij taj?. 12 Ri achi xub'ij: Le ixoq le xya' la chwe che wachil xuya' le uwach le che' chwe, are k'u ri in xintijo. (Gen. 3:10-12)

Ri nim rilik waral man are tä la chi ri achi xuya' chirij ri ixoq, xane' ri are' man xuq'alajisaj tä rib' chi ajmak. Aretaq ri Dios kuta' che ri ixoq, kaqilo xuquje' chi ri are' kuya' ri umak chrij jun chik. Xane' kaqil waral chi ri achi, ri tiko'n ri b'anom rumal ri Dios, utasom rib' chirij ri Dios. Are ri Dios wa' ri kub'an chi na jas ri karaj kub'an ruk'. Je' b'a ri' chi, kuk'ajsaj na uwach wa'. We ri' kujutaq b'i chupam ri chomanik chirij ri uchomanik ri Dios ri kak'ulmataj na che ri chu'eq käb'ij. Ri ver. 14 rech wa' ri urox cap. ri' rech ri Genesis, je' wa' kub'ij:

14 Ri Ajawaxel xub'ij che ri kumatz: Rumal chi je' wa' ab'anom, ¡käqaj na itzel tzij pa wi' at chikiwach ri awajib' ajuwoja xuquje' ri ajpataq juyub'!

kajururej na ri apam cho ri uwachulew xuquje' xa ulew katij na, pa ronojel ri a k'aslemal. (Gen. 3:14)

Ronojel rikaqaj kaqab'ij chirij wa' we ri', are la chi ri kumatz kastzij chi man are tä jun jasech ri xb'anik chi xa kujuruj rib' pulew jas ri kaqilo xuquje' ri kaqachomaj che taq we q'ij kämik. Man je' wa' aretaq xtiktaj uloq, ri Dios k'ut xtzakow wa' ri itzeltzij puwi'. Tajin wi je' wa' kub'an ri Dios kämik puwi' ri Satanás ri k'o jun nimalaj utaqanik puwi' ri achi. Xuquje' k'o jun ver. chi' ri rajawaxik kak'uji' pa qachomanik. Qastzij k'ut, are wa' ri ub'ixik apanoq ri kak'ulmataj na rech ri nab'e upetik ri Cristo/Mesías, ri Kolonel rech ri uwachulew. Are ri ver. 15 rech ri cap. 3 rech ri Genesis, je' wa' k'ub'ij:

15 Kinya' na jun k'ulelanik chixo'l ruk' ri ixoq, chikixo'l ri awijalil xuquje' ri rija'lil ri are'; ri rija'lil ri ixoq, kuwach'ale'j na ri ajalom, are k'u ri awija'lil at kutya' na xe raqan. (Gen. 3:15)

K'o k'ulelanik chikixo'l ri Satanás xuquje' ri ixoq. Ri rijalil ri kape na are ri Cristo. Qas k'o jun kulb'al k'uxaj waral chi kariqtaj na ri ch'akanem chuk'isb'alil; xane kaqa'n k'u ri k'otow chi'aj chb'il qib' chi ri chomanik ri nim ub'anik ri kaq'alajisax waral man are tä wa' ri nim upam xuquje' jun ch'oj ri tajin wi. Kuq'alajisaj chi are wa' jun tijow chuq'ab' ri nim upam chuxo'l ri utz xuquje' ri man utz taj. Qas are wa' ri kaqariq na rumal ri qatijonik rech ri Tioxlaj Tz'ib'.

Qilam ampe jun k'utb'al no'j, ri Qajawal Jesùs chupam ri Uq'ij, katzijon are' wa' chirij ri jun tijow chuq'ab' ri' chi qas are k'o na. Chupam ri evangelio rech ri Juan, 8:44, 45, qasak'iy ampe: Ri itat ix are ri itzel, xuquje' ri urrib'al ri itat are la kiwaj kib'ano. K'a ojer uloq wa' ri are' are jun kamsanel, xuquje' man k'olinaq tä pa ri qastzij, rumal chi man kariqtaj tä qastzij ruk'. Aretaq kub'ij b'anow tzij, qas are are' kub'ij rib'; rumal chi ri are' b'anal tzij xuquje' are utat ri banow tzij. Are k'u ri In rumal chi kinb'ij ri qastzij, man kikoq tä le kinb'ij. Chupam ri nab'e uwuj ri Juan 3:10, ri Juan kub'ij xuquje' ri jasech ri': Je' wa' kub'ij: ronojel ri man kub'an tä ri jicomal, xuquje' man k'o tä uloq'b'al uk'ux che ri rachalal, man rech tä ri Dios ri'.

Kaqariq k'ut, chi' chaqawach, chi k'o jun ch'oj, jun tijow chuq'ab', keb' ija' cho ri uwachulew. Xane' kaqil k'ut chi k'o na jun ch'akanik. Pune' je' ri', chi

kuq'alajisaj chaqawach ri jun tijow chuq'ab' ri sib'alaj nim upam kuk'am b'i keb' oxib' junab'. Qonojel kaqariq na qib' cho wa' we taqchinik che mak ri', rajawaxik k'ut chi kaqach'ak wa' we tijow chuq'ab' ri', k'a ma ja' k'ut käpe ri Cristo, ri ch'akanik ri' kuriq jun xa rumal ri unimaxik ri kojoniq. Aretaq käpe ri Cristo chukab' upetb'al, kaqariq na kiq xa rumal ri kojoniq. ¿Jas ke'l kub'ij chi "Koltajinoq jun"? K'el kub'ij: "¡K'o jun ruk' ri Cristo!

Ri achi jun wa' che ri oxib' jasech ri xeb'anik: Ri angeles, ri winaq, xuquje' ri aje' taq awajib'. Ri Ajawajib' man xya' tä chke ri e are' chi kechoman chirij jun jasech ri yo'm chikiwach; xane' ri achijab' xuquje' ri angelib' xya' chikiwach ri e are' chi kakicha' ri utz o are ne' ri man utz taj. Kaqil k'ut waral ri ucho'm ri achi. Are', are wa' ri kariqow ri uwach ri ucho'm we utz o man utz taj.

Qila' k'ampe jun jasech chik. Katzijon chi' chrij ri rija'l ri ixoq. Man katzijon tä chrij ri rija'l ri achi. Chi' k'u wa' ri nab'e mul ri kub'ij chiqe chi kil uwach che jun q'apoj ali.

Xe' ri Dios che utzukuxik ri achi chupam ri tikojinib'al, te k'u ri' xub'ij: ¿Jawije' chi at k'o wi at? (Gen. 3:9) Kraj ne' k'ya wuj taq wa' rech taq ri religion kuya' kub'ij chi ri achi are are' tajin kuq'at tzij chirij ri Dios. Xane' ajil tz'aqat, tatb'anel, man are' tä wa' kraj ri Dios kub'ij, xuquje' qab'ij ampe qas jas ri kub'ij. Ri kolonik are ri Dios ri tajin kutzuj ri achi. xanimaj k'u ri achi cho ri Dios, are k'u ri Dios xub'ij: ¿Jawije' chi at k'o wi at? Ri Dr. Griffith Thomas kub'ij: Are wa' ri sik'inik rech ri q'atow tzij ajchikaj ri man kuya' kan ri mak xaq chje' ri' ri mat kuq'at tzij puwi'. Xuquje' are ri jun sik'inik rech ri b'is ajchikaj, ri jun a'lalaj k'axk'ol puwi' ri ajamak. Xuquje' are ri sik'inik rech ri loq'b'alk'ux ajchikaj ri kuchi'j ri esan'ib' pa mak". Ronojel wa' we ri' kariqta chupam we ver. ri'. Are wa' ri chinik chi käpe na jun Kolonel.

Are k'u wa' ri kareq'pun chupa ronojel ri Tz'ib'talik. Ri apostol Pablo chupam ri uwuj chke ri ajromanib' 3:11 Man k'o tä jun kutzuj ri Dios. Ri Jesús xub'ij chupam ri San Juan 15:16: Man ix taj ri xinicha' In, xane' In xixincha' ix. Are k'u ri qe'uj xuquje' kaqaq'alajisaj jib' ruk' ri Juan xupam ri ucarta, chi kaqaj ri Are', rumal chi Are' xujraj nab'e. Are ri Dios katzakun ri achi, xuquje' kuchij ri kolonik che. Xane' kak'ow chupam jun na'j xuquje' jun tajin wi tijow chuq'ab', kaqakojo xuquje' chi wa' we ri' sib'alal q'alaj. Qas rajawaxik k'u wa'

chi ri achi kub'an ri qas uchomanik chirij wa' we ri'. Are k'u ri cap. 3:16 rech ri Genesis kub'ij chqe:

16 Ri Ajawaxel xub'ij che ri ixoq: kink'iysaj na ri aq'oxowem, ruk' taq k'axk'olil kaya' na ri awal cho ri uwachulew. Ri arrib'al kaya' na che ri awachajil xuquje' katk'uji' na chuxe' ri utaqanik. (Gen. 3:16)

kaqil waral ri q'atow tzij chirij ri ixoq. Man kuya' tä ral cho ri uwachulew we man ruk' jun q'oxowem. ¿Man kajamb'al tä rilik kämik chi qastzij? ri jasech xuquje' ri kuk'am uloq kikitomal chupam ri k'aslemal, ri kanuk'uw uloq ri komon ja kech taq ri winaq käpe wa' rumal ri q'oxowem. Are' je' wa' ri k'aslemal, ri rajawaxik chi karetamaj wa' we ri'. Kaqil na chupam ri jun kapitulo chik ri käpena chi man chanim taj xretamaj ri rajawaxik käretamaj. Qila' k'ampe, ri vers. 17-19 rech ri Génesis cap. 3 je' wa' kub'ij:

17 Xub'ij che ri achi: Rumal chi ri awe at xaya' a xakin che ri awixoqil, xuquje' xatij uwach ri che' ri xinb'ij chawe chi man katij taj, jnutzaqom itzel tzij puwi ri uwachulew rumal awech! ruk' k'ax taq chak kach'ak ri awa cho ri uwachulew ronojel q'ij re ri ak'aslemal. 18 Xuquje' jalajoj taq q'ayes ri k'o uk'ixal keb'el uloq pataq ri atiko'n xuquje' q'ayes re uwojuyub' katijo. 19 Ruk' ri ub'oqja ri apalaj kach'ak' na ri awa, k'a katzalij na pri ulew ri xatelesax wi. Rumal chi xa atulew, katzalij na pri ulew. (Gen. 3:17-19)

Are wa' ri q'atow tzij chirij ri achi. Ri q'atow tzij are ri kamikal. Man xk'ulmataj tä wa' chanim ri kamikal ri q'alaj uwachil/fisica. Xane' ¿Jas k'a ri' ri kamikal? Ri kamikal ri q'alaj uwachil/fisica are ri ujachik kib ri winaq; ri ruxlab'al/el espíritu xuquje' ri ranima/alma che ri ukwerpil. Chupam ri Eclesiastés 12:7, qasak'ij ampe: Ri poqolaj katzalij pa ri ulew, qas nab'e uloq, ri uxlab'al katzalij ruk' ri Dios rixyo'wik.

Ri achi rajawaxik ri' are kachomanik jas ri kub'an cho ri Dios we kukol rib' o kutzaq rib'. Rajawaxik ri' chi kutzalij uwach ri utzij ri Dios. Ri tasow'ib' are ri kamikal. Ri k'amal b'e Pablo xutz'ib'aj b'i chike ri ajefesios ri ekaminoq chupam ri kimak. Man e kaminaq tä ri' ruk' ri kamikal ri q'alaj uwachil, xane' e kaminaq ruk' jun kamikal ri man q'alaj uwachil/espíritual, kaqab'ij che, chi

etastal chirij ri Dios. Ri jun mayib'alalaj k'utunik chirij ri ala ri xub'an k'ax che ri uq'inomal ri utat, ri xutzijoj ri Qajawal Jesucristo chi ri chaq'axel ala ri xunajtajisaj rib' chrij ri utat, kaqilo chi aretaq xtzalij uloq ri chaq'axel ala, ri utat xub'aij che ri nab'al ala: "Rumal chi wa' we nuk'ajol ri' xkam na, kamik k'ut k'astajinoq." (Luc. 15:24). ¿Kaminaq? Ri chaq'axel ala man kaminaq taj ruk' kamikal ri q'alaj uwachil/fisica. Xane' utasom rib' chirij ri utat, tastal jun chrij ri utat qas je' ke'l kub'ij wa' we ri'. Kaminaq. Kastzij chi kaminoq.

Na'taj ampe chaqe ri utzij taq ri Jesús che ri Marta xuquje' ri Maria, ri e ranab' ri Lazaro: Xub'ij ri Jesús:In ri' ri in k'astajib'al xuquje' ri Ink'aslemal; ri kakojon chwe, man kuriq tä ri' ri jun junalik kamikal. (Jn. 11:25-26)

Ri kakojon chwe In, pune' kaminaq chik....chi' ri Jesús are tajin kach'aw chirij jun kamikal ri man q'alaj tä uwachil/espíritual, aretaq ri jun tastal chirij ri Dios. Wa' we winaq ri' kab'an taj ri' chi kil uwach chi jun mul chik, kak'asi' k'ut. Rumal k'u ri' ri Adán xkamik ruk' jun kamikal ri man q'alaj tä uwach qas pa ri joq'otaj aretaq xutij ri uwach ri che'. Are rumal wa' chi xanimaj cho ri Ajawaxel, xuquje' rumal wa' xut'is ri uxaq ri higuera.

Chi wa' wachalal kaqaya' wi na kanoq kamik. Kaqak'is na utzam wa' we qatijonik ri', kujtzalij chi na uloq chupam ri jun qa chak chik xuquje' kaqeyej chi kujta' china. Te b'a chupam ri jun qachak chik, ¡Ri Dios katewchi'n alaq are wa' ri jun q'aq'alaj qach'awem puwi' alaq!